

Mottagare
Regionstyrelsen

Remiss av rapporten Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt. Dnr LI2025/00230

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen överlämnar förslag till yttrande till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Sammanfattning

Regeringen har gett Trafikverket i uppdrag att utreda, förbereda och vidta nödvändiga åtgärder för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt. Rapporten är utsänd på remiss med sista svarsdatum den 30 maj 2025.

Allmän trafikplikt är krav som behörig myndighet (för Sveriges del Trafikverket) definierar för att sörja för regelbunden lufttrafik av allmänt intresse, som ett flygbolag inte skulle ha något eget kommersiellt intresse av att bedriva i samma omfattning eller på samma villkor utan att få ersättning. EU:s lufttrafikförordning styr under vilka förutsättningar och på vilket sätt en medlemsstat kan upphandla regelbunden lufttrafik.

Trafikverket förordar att utökade krav i statliga linjer respektive införande av allmän trafikplikt på ytterligare linjer hanteras i två olika processer. Om en kommun/region har behov av att utöka kraven i trafikplikten för det statliga utbudet av flyglinjer utöver statens grundutbud hanteras detta inom ramen för Trafikverkets ordinarie utredningsprocess. Kommunen/regionen kan i samband med Trafikverkets remissförfarande avseende utredningen ansöka om utökade krav. Om en kommun/region har behov av att införa allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, flyglinjer föreslås det hanteras löpande när kommunen/regionen bedömer att behov uppstår. Trafikverket föreslår att beslut om allmän trafikplikt fattas av Trafikverket även för dessa linjer och att de ansvarar för att pröva om förslaget är lämpligt och förenligt med EU:s lufttrafikförordning.

Visby flygplats trafikeras av kommersiell trafik och i dagsläget omfattas inte flygtrafiken till och från Gotland av allmän trafikplikt. Regionstyrelseförvaltningen bedömer att Region Gotlands remissyttrande framförallt ska fokusera på behovet av att staten måste ta ett större ekonomiskt ansvar för den upphandlade trafiken, med ett särskilt fokus på ö-läget, omställning och beredskap.

Ärendebeskrivning

I februari 2023 presenterades betänkandet *Statens ansvar för det svenska flygplatsystemet - För tillgänglighet och beredskap (Ds 2023:3)*. I betänkandet föreslås att de kommunala och regionala myndigheterna bör ges ett större inflytande inför beslut om flyglinjer med allmän trafikplikt och upphandling av flygtrafik. Regeringen gav mot den bakgrunden Trafikverket i uppdrag att utreda, förbereda och vidta nödvändiga åtgärder för att ge kommunala och regionala myndigheter möjlighet att komplettera det statliga utbudet av flyglinjer med allmän trafikplikt. Rapporten är utsänd på remiss med sista svarsdatum den 30 maj 2025.

I uppdraget framgår att kompletteringen bara kan genomföras under förutsättning att de kommunala och regionala myndigheterna tar fullt kostnadsansvar för det kompletterande utbudet liksom att hanteringen ska vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning. Ingen översyn av de tillgänglighetskriterier som Trafikverket använder i utredningsarbetet inför beslut om allmän trafikplikt kopplat till statens åtagande har genomförts inom ramen för uppdraget.

Vad är allmän trafikplikt?

Allmän trafikplikt är krav som behörig myndighet (för Sveriges del Trafikverket) definierar för att sörja för regelbunden lufttrafik av allmänt intresse, som ett flygbolag inte skulle ha något eget kommersiellt intresse av att bedriva i samma omfattning eller på samma villkor utan att få ersättning. Det kan till exempel vara krav på att trafik ska bedrivas alla dagar i veckan, att turer ska avgå eller ankomma vissa tider etcetera.

När allmän trafikplikt föreligger på en flyglinje får lufttrafikföretag utöva regelbunden lufttrafik på linjen under förutsättning att det görs i enlighet med kraven i den allmänna trafikplikten. För det fall inget lufttrafikföretag utövar lufttrafik på en flyglinje i enlighet med den allmänna trafikplikten kan medlemsstaten upphandla trafiken för en period på högst fyra år. Det ska genomföras genom ett offentligt anbudsförfarande och vara riktat till alla EU-lufttrafikföretag som är berättigade att utöva sådan trafik. Det är beslutet om allmän trafikplikt som styr vad det är för trafik som ska/kan åstadkommas. Regelbunden flygtrafik kan således inte upphandlas utan ett beslut om allmän trafikplikt och inte heller köpas i en omfattning som går utöver vad som föreskrivs i den allmänna trafikplikten.

EU:s lufttrafikförordning styr under vilka förutsättningar och på vilket sätt en medlemsstat kan upphandla regelbunden lufttrafik om marknaden inte tillhandahåller trafik i en omfattning som medlemsstaten anser nödvändig. För att det ska vara fråga om regelbunden lufttrafik krävs bland annat att det handlar om att säkerställa trafik som är tillgänglig för allmänheten att boka. Upphandling av exempelvis ambulanstransporter och transport av farligt gods omfattas inte, utan regleras av ordinarie upphandlingslagar. I Sverige är det Trafikverket som har mandat att utifrån nuvarande reglering utreda behov av

allmän trafikplikt, besluta om införande av allmän trafikplikt samt att vid behov upphandla flygtrafik.

Rapportens förslag

Trafikverket förordar att utökade krav i statliga linjer respektive införande av allmän trafikplikt på ytterligare linjer hanteras i två olika processer.

Utökning av kraven på de statliga linjerna

Om en kommun/region har behov av att utöka kraven i trafikplikten för det statliga utbudet av flyglinjer utöver statens grundutbud, exempelvis i form av fler stolar eller turer, hanteras detta inom ramen för Trafikverkets ordinarie utredningsprocess. Kommunen/regionen kan i samband med Trafikverkets remissförfarande avseende utredningen ansöka om utökade krav. Utökningen måste vara förenlig med EU:s lufttrafikförordning och får inte medföra negativ påverkan på det statliga utbudet av flyglinjer. Trafikverket bedömer om det är möjligt att genomföra. Ett negativt besked från Trafikverket föreslås inte vara överklagningsbart. Om Trafikverket bedömer att det är möjligt att utöka kraven i den allmänna trafikplikten på det sätt som kommunen/regionen föreslår står kommunen/regionen för den tillkommande kostnaden.

Införande av allmän trafikplikt på icke-statliga flyglinjer

Om en kommun/region har behov av att införa allmän trafikplikt på ytterligare, icke-statliga, flyglinjer föreslås det hanteras löpande när kommunen/regionen bedömer att behov uppstår. Trafikverket föreslår att beslut om allmän trafikplikt fattas av Trafikverket även för dessa linjer. Trafikverket prövar om förslaget är lämpligt och om det är förenligt med EU:s lufttrafikförordning. På dessa linjer föreslås en möjlighet att överklaga Trafikverkets avslag till regeringen. Kommuner och regioner ges befogenheter att själva upphandla och ingå avtal om trafik, vilket är väl i linje med grundförutsättningen för uppdraget att kommuner/regioner ska ta fullt kostnadsansvar.

Bedömning

Förslaget om process för utökning av kraven på de statliga linjerna är inte aktuellt för Gotland eftersom flyglinjen till Gotland inte utgörs av allmän trafikplikt idag. Förslaget om införande av allmän trafikplikt på icke statliga flyglinjer skulle kunna bli aktuellt för Gotland, men är kanske inte så sannolikt förutom vid extraordinära händelser så som pandemin, eftersom flygmarknaden Visby-Stockholm är förhållandevis stor.

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att Region Gotlands remissyttrande framförallt ska fokusera på behovet av att staten måste ta ett större ekonomiskt ansvar för den upphandlade trafiken, med ett särskilt fokus på ö-läget, omställning och beredskap.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen daterad 2025-04-04

Remiss Ökat regionalt inflytande avseende flyglinjer med allmän trafikplikt. Dnr LI2025/00230. Landsbygds- och infrastrukturdepartementet inkom 2025-02-27

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet per e-post till
li.remissvar@regeringskansliet.se samt med kopia till
li.transport.remissvar@regeringskansliet.se och
stefan.zetterlind@regeringskansliet.se